
POIZKUS DOKUMENTACIJE PERGAMENTNE LISTINE ZA PRIVOLITEV DVEH ŽIVINSKIH SEJMOV V OBČINI /VASI/ BUKOVO IZ LETA 1817

France Golob

377

Osnovna naloga vsakega muzeja je zbiranje in varovanje muzealij. Tej nalogi pa sledi čimbolj natančna dokumentacija teh muzealij. Ta dokumentacija se kasneje vložijo v računalnik, iz katerega bodo kustosi raziskovalci črpali osnovne podatke o muzealiji oz. muzealijah za svoje raziskovalno delo. V pričujočem sestavku bomo obravnavali primer dokumentacije pergamentne listine za privolitev živinskih sejmov v občini (vasi) Bukovo iz leta 1817.

Oddelek za muzejsko dokumentacijo (v našem primeru Oddelek za dokumentacijo Slovenskega etnografskega muzeja) naj bi imel tale delovna mesta:

Tehnični risar, diplomant šole za oblikovanje. Njegova naloga bi bila narisati izvedbeni načrt muzealije z vsemi kotami in potrebnimi prerezi.

Poklicni fotograf bi fotografsko dokumentiral muzealijo.

Kustos - diplomirani umetnostni zgodovinar, bi na podlagi stilne analize datiral muzealijo.

Kustos - diplomirani etnolog, bi datirani muzealiji določil ime, namembnost in njeno povezavo z načinom življenja.

Inženir računalništva bi tako izdelano dokumentacijo muzealije vložil v računalnik in jo kasneje po potrebi dal kustosu - raziskovalcu.

Naj poudarimo, da je včasih, zaradi raznoličnosti muzealij, treba pritegniti h konzultaciji še specialiste iz drugih strok. Tako bi morali pritegniti za izdelavo dokumentacije pergamentne listine za privolitev živinskih sejmov v občini (vasi) Bukovo iz leta 1817 še te strokovnjake:

Strokovnjaka za paleografijo, vedo o pisavah; da bi naredil transkripcijo iz gotske kurzive v latinico.

Strokovnjaka za sfragistiko (vedo o pečatih) in diplomatiko. Sfragistika je v neposredni zvezi z diplomatiko, ki se ukvarja z obliko in notranjo razčlenjenostjo listin. Ob tem diplomatika proučuje tudi vse okoliščine nastanka listin in kriterije za njihovo dejavnost. V našem primeru bo strokovnjak ugotovil, kakšen pečat ima listina in kje je bila izdana.

Če bi imela listina še druge pečate z raznimi grbi, bi morali poklicati še strokovnjaka za heraldiko (grbe).

Za prevod listine pa bi potrebovali prevajalca, ki je večš nemškega jezika iz začetka 19. stoletja.

Dokumentacijo naj bi napisali na format A4 in jo opremili s prilogami /zemljevidom najdišča predmeta, fotografijami in tehničnimi risbami oz. načrti/.

DOKUMENTACIJA - SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ

INV. ŠT.:

S.N.

PREDMET:

378 Pergamentna listina za privolitev živinskega sejma v občini Bukovo.

PODROČJE:

Pravo.

STAROST PREDMETA:

Pergamentna listina je datirana v trinajsti vrstici besedila. Izdana je bila 28. junija leta 1817 na Dunaju na ukaz avstrijskega cesarja Franca I. (vladal 1792-1835).

DOMAČE IME PREDMETA:

-

NEKDANJI LASTNIK PREDMETA:

Lastnik pergamentne listine je bil + Jakob Obid, samski, poštar v pokoju, Bukovo h.št. 27. Hiša, katere lastnik je bil, je imela na hišnem portalu letnico 1858.

DANAŠNJE LASTNIŠTVO PREDMETA:

Zasebna last.

VREDNOST PREDMETA:

2.000 DEM. Cenil leta 1992 sodni cenilec dr. France Golob.

ORIS KRAJA NAJDIŠČA PREDMETA:

Po urbarju iz let 1591 in 1633 je imelo gospostvo Tolmin svoja posestva in podložnike tudi v vasi Bukovo. Leta 1664 pa je imela družina Formentini dve kmetiji v vasi Bukovo. (Povzeto po Simon Rutar, Zgodovina Tolminskega, Faksimilirani ponatis, Izdal Goriški muzej, 1972, str. 234-236.)

Bukovo z zaselki: P.1. (Priloga 1.) je precej razpotegnjena obcestna vas na območju Kojce (1300 m) na prevalu med dolino Idrije in Baško grapo. Bukovo je oddaljeno od Cerknega 14 in od Idrije 36 km. Kmetijstvo propada. Domala iz vsake hiše je kdo na delu v Cerknem ali Novi Gorici. V vasi Bukovo z zaselki je bilo leta 1869 427 prebivalcev, leta 1966 pa pol manj - 223! (Povzeto po Krajevnem leksikonu Slovenije, I. knjiga, 1968, str. 63, 66, 67.)

V vasi Bukovo je tudi župna cerkev sv. Lenarta. Ikonografija: (Sv. Lenart, puščavnik, 6. november. Upodobljen je v meniški črni obleki z zlomljeno verigo v roki; bil je varuh živine in patron jetnikov.) Cerkev je omenjena leta 1747. (Povzeto po: Cerkev na Slovenskem, Letopis, 1971, str. 256.)

V ljudskem izročilu je tudi ohranjena pripovedka, ki jo opisuje Simon Rutar v citiranem delu, str. 81. V njej omenja, da so prišli Turki v soboto proti

večeru na vrh bukovskega sedla. Od tem so slišali zvonjenje iz zvonika cerkve sv. Lenarta. Njihov vodja odgovori na zvonjenje: "Le buči, buči sv. Lenart, še nočaj bodo moje mule na tvojem oltarju zobale in moji junaci (roparske tolpe iz Bosne) iz tvoje čaše runje vince pili." Ko so hoteli Turki naprej v vas, so se začela mulam vdirati tla pod nogami, in Turki so se morali vrniti. Še danes se imenuje kraj, kjer so se mule pogrezale, Žrelo. V spomin na čudežno rešitev pa zvonijo vsak petek ob treh popoldan.

Vas Bukovo z zaselki je spadala pod Avstro-Ogrsko, po rapalski pogodbi leta 1920 je pripadla Italiji, 1. maja 1945 je pripadla Jugoslaviji od 25. junija 1991 pa je v Republiki Sloveniji.

FOTOGRAFIJA PREDMETA:

P.2. (Priloga 2.), foto Marko Habič.

379

OPIS PREDMETA

MATERIAL:

Listina za privolitev živinskega sejma v občini Bukovo iz leta 1817 je pisana na pergament. Za pergament so uporabljali kože ovc, jarcev, telečje in pasje kože. Izdelovali so ga tako, da so namočili kožo v mešanico vode in gašenega apna, da bi odstranili dlake. Nato so jo sušili napeto na lesenem okvirju. Osušeno kožo so ribali s plovcem, dokler ni postala gladka. Na koncu so jo premazali s kredno raztopino. Ta postopek so imenovali kalciniranje. Nemški pergamenti so bili narejeni po večini iz telečjih kož in so imeli obe strani kalcinirani. Italijanski pergament pa je bil finejši in narejen iz ovčje kože. (Povzeto po: Olga Häcker, Ukrasno pismo, Zagreb 1951, str. 10.)

MERE:

P. 3 IN P. 4 (Priloga 3, 4), risbe France Golob.

OPIS:

Transkripcija listine za privolitev živinskega sejma in povzetek listine za privolitev živinskega sejma.

OBJAVE:

Listina še ni bila objavljena.

RESTAVRIRANJE, PREPARIRANJE PREDMETA:

Listina ni bila restavrirana.

OPOMBE:

Komentar k listini.

Leta 1806 je Franc II. odložil cesarsko krono in razglasil konec Svetega rimskega cesarstva ter poslej nosil le naslov avstrijskega cesarja. Tako je cesar Franc II. postal za svet le avstrijski cesar Franc I. Na tej listini, ki je nastala leta 1817, je podpisan kot Franc I.

Listina je pisana v gotski kurzivi, vendar ima krajevna imena, kot Bukovo in Tolmin, napisana v latinici. Je v nemškem jeziku, ki je bil v rabi ob koncu 18. in na začetku 19. stoletja.

V listini piše, da imajo lahko v občini Bukovo živinski sejem 1. maja (na dan sv. Filipa in Jakoba) in 29. septembra (na dan sv. Mihaela). Zanimivo, da ni vključen v dan sejma tudi farni patron sv. Lenart, ki je zaščitnik živine.

V listini imenovana občina Bukovo z zaselki je imela leta 1870 kar 129 hiš in 715 prebivalcev. (Povzeto po Simon Rutar, o.c., str. 310, 311.)

Velika pratika za leto 1916 omenja na strani 29, Sejmi na Primorskem, da je na veliki traven ali maj: 1. sejem na Bukovi tri dni in Kimavec ali september: 29. sejem na Bukovi. Gotovo pa gre tu za pomoto. Saj je leta 1916 že divjala I. svetovna vojna. Na sejmu so prodajali domačo živino. Tako se omenja v statistiki, da je imelo Cerkljansko, kamor je spadalo tudi Bukovo, leta 1870 44 konj, 3520 goveje živine, 4156 ovac, 548 koz in 786 svinj. (Povzeto po Simon Rutar, o.c., str. 319.)

Žal ima listina samo škatlo pečatnika. Pečatnik je bivši lastnik uporabil za pečatenje nekega paketa! V Arhivu Slovenije pečatnika iz leta 1817 nimajo, imajo pa manjšega iz leta 1806. Vendar je občinski arhiv v Tolminu leta 1882 verjetno imel v hrambi podobno listino. Tako navaja Simon Rutar v o.c., str. 197; "Leta 1821 zadobi Tolmin važne pravice. Cesar Franc (I.) povzdigne ga namreč (Tolmin) 29. marca u terg. Usled tega podeli Tolminu dva letna sejma, t.j. 20. in 21. aprila ter 21. in 22. septembra vsakega leta. (Originalna listina z velikim pečatom hrani se v občinskem arhivu.)"

Kulturnozgodovinska vrednost te pergamentne listine iz leta 1817 je nesporna, pomembna pa je tudi za študij kmetijskih sejmov, trgovine z domačimi živalmi in pravnih pravic.

Listina je stala prosilce občine Bukovo 20 goldinarjev. Ob primerjavi z inventarjem kmetije Ceglar iz leta 1834, v katerem je bil ocenjen en črn konj z vprego na 15 forintov ali 15 goldinarjev (Povzetek po: France Golob, Hišni arhiv in podoba četrtinske kmetije iz Spodnje šiške v 19. stoletju, Slovenski etnograf, Letnik XXXIII-XXXIV, 1988-1990, str. 102, V. živina.), je imela listina že takrat svojo ceno.

Arhiv Slovenije nima franciscejskega katastra za občino (vas) Bukovo.

TRANSKRIPCIJA LISTINE ZA PRIVOLITEV ŽIVINSKEGA SEJMA:

A - Okrogli žig, premer 23 mm, in napis:

STEMPEL. K.K. OESTER, KONTROL

B - Pravokotni žig, dolžina stranice 27 mm, in napis:

W. /DUNAJ/ 20 GULDEN.

C- 1. Wir Franz der Erste

2. von Gottes Gnaden Kaiser von Oesterreich, König zu Jerusalem, zu Hungarn, Böhheim, der Lombardie und Venedig

3. Dalmazien, Kroazien, Slavonien, Galizien, Lodomerien und Illyrien, Erzherzog zu Oesterreich, Herzog zu Lothringen Salzburg Stey=

4. er, Kärnthen, Krain, Ober und Nieder Schlesien, Grossfürst in Siebenbürgen, Markgraf in Mähren, Gefürsteter Graf zu Habsburg und Tyrol

5. Bekennen öffentlich mit diesem Briefe und thun kund, dass Uns Unsere liebe getreue Gemeinde Buccava, Bezirkes Tolmein in Unserem Königreiche Illyrien um die Bewilligung, zwey jährliche Viehmärkte

6. am ersten May und neun und zwanzigsten September jeden Jahres abhalten zu dürfen gebethen habe. Da Wir nun in gnädigste Erwägung gezogen haben, dass die Zwillfahung dieses Gesuches erst nur Gemeinde Buccava zum

7. besonderen Nutzen gereicht, sondere dass die Abhaltung dieser Viehmärkte auch den benachbarten Bezirken und Gemeinden nicht nachtheilig ist, so haben Wir mit wohlbedachten Muthe, gutem Rathe und rechtem Wissen, jedoch Unserer Höchsten Macht=

8. vollkommenheit unrorgreflich und ohne Nachtheil der erwähnten Gemeinde Buccava die Freyhnit zwey Viehmärkte am 1ten May und 29ten September jeden Jahres abzuhalten allergnädigst ertheilet. Wir wollen daher, dass die Ge=

9. meinde Bucava die ihr gnädigst bewilligte Freyhnit zur Abhaltung der gedaihten zwey Viehmärkte in Gemässheit Unserer gegenwärtigen Höchsten Entschinssung won niemand gehindert, geinessen soll, jedoch Uns und Unseren

10. Erben in der Landeshoheit so wir den Rechten eines Dritten unbeschadet. Wir befehlen denmach allen Obrigkeiten Jewohnere und Unterthanen und vorzüglich Unserer Landesstelle und Düstenlandes im Königreiche Illyrien dass sin

11. die Gemeinde Buccava bey der ihr won Uns allergnädigst bewilligten Wiehmarktsfreyheit schützen und schirmen, dagegen selbst nihts thun noch jemand andern etwas zu thun, gestatten sollen, so lieb einem jeden ist, Unsere schwere

12. Ungnade und Strafe zu vermeiden. Das mejnen. Wir ernstlich. Zur Urkunde dieses Briefes besiegelt mit Unserem Kaiserlichen Königlichen und e..herzochlich anhangenden grösserem Insiegel. Der gegeben ist in Unserem Kaiserlichen

13. Hautz und Resindenzstad Wien, den acht und zwanzgsten Monatstag Juny im Ein Tausend achthundert und siebenzeheten. Unserer Reiche im Sechd und zwanzigsten Jahren.

D - Podpis: Franz der Erste

E - Podpis: Prokop graf Lazansky

F - Nach Seiner K.K. Majestät Höchsteigenem Befehle,

podpis: Franz Ritter Fradrineck, K.K. Hofrath

G - Pletena rumeno-črna pečatna vrvice

H - Prerez, debelina pečatne vrvice

I - Škatla za pečatnik

POVZETEK LISTINE ZA PRIVOLITEV ŽIVINSKEGA SEJMA

Mi, Franz prvi, po božji milosti cesar Avstrije, kralj Jeruzalema, Madžarske, Češke, Lombardije in Benetk, Dalmacije, Hrvatske, Slavonije, Galicije, Vladimirijske, Ilirije, nadvojvoda Avstrije, vojvoda Lotaringije, Salzburga, Štajerske, Koroške, Kranjske, Zgornje in Spodnje Šlezije, veliki knez Sedmograške, mejni grof Moravske, knežji grof Habsburški in Tirolski, oznanjamo s tem pismom (listino), da nas je naša ljuba zvesta občina Bukovo v okraju Tolmin v našem kraljestvu Ilirija prosila za privolitev, da bi lahko imeli

dvakrat na leto živinski semenj, in sicer 1. maja in 29. septembra vsako leto. Zdaj smo milostno presodili, da dvojna izpeljava te vrste najprej služi občini Bukovo kot tudi da prirejanje teh živinskih sejmov ni škodljivo za sosednje okraje in občine.

Tako smo z dobro premišljeno voljo milostno dovolili organizirati občini Bukovo dva živinska sejma, in sicer prvega maja ter devetindvajsetega septembra vsako leto. S tem hočemo, da bodo občina Bukovo in njej milostno odobrene svoboščine za izpeljavo dveh živinskih sejmov v soglasju z našo sedanjo visoko odločitvijo. Te odločbe ne sme nihče ovirati in naj jo uživajo naši dediči v deželi tako, da ne škodujejo tretjemu. S tem ukazujemo vsem oblastem, prebivalcem in podložnikom v kraljestvu Ilirije, da brez občine Bukovo pri njej od nas premilostljivo odobreno svoboščino živinskega sejma varujejo in branijo. Proti temu naj sami ničesar ne naredo. Prav tako pa ne smejo nikomur drugemu dovoliti kaj storiti, da ne bi zašel v našo nemilost. K listini tega pisma je dan večji pečat, ki je iz naše cesarske hiše v rezidenčnem mestu Dunaju, 28. meseca junija leta 1817 v 26. letu našega štetja.

382

D - Podpis: Franc I. cesar Avstrije itd.

E - Podpis: Prokop grof Lazansky, overitelj listine

F - Na osebni ukaz njegovega cesarsko kraljevega veličanstva Franc vitez Fradrineck, cesarsko kraljevi dvorni svetnik

G - Pletena rumeno-črna pečatna vrstica. Rumena in črna barva je bila barva države in dvora. še danes ima Republika Avstrija rumeno-črno zastavo

H - Prerez, debelina svilene pečatne vrvice. Starejše listine so imele namesto vrvice za pečat trakove iz pergamenta.

I - Škatla za pečatnik je iz struženega orehovega lesa.

BESEDA O AVTORJU

Dr. France Golob je konservator in vodja tehničnega oddelka v Slovenskem etnografskem muzeju. Od leta 1977 vodi obnovo in ureditev Depoja SEM-a v Škofji Loki. (Letos je pridobil za SEM še eno etažo za depojske namene. Depo je po svoji urejenosti med vodilnimi v slovenskem muzejstvu.) Kot konservator sodeluje tudi s Slovenci v zamejstvu (restavriranje muzealij v Kraški hiši v Repnu in restavriranje muzealij za Muzej koroških Slovencev).

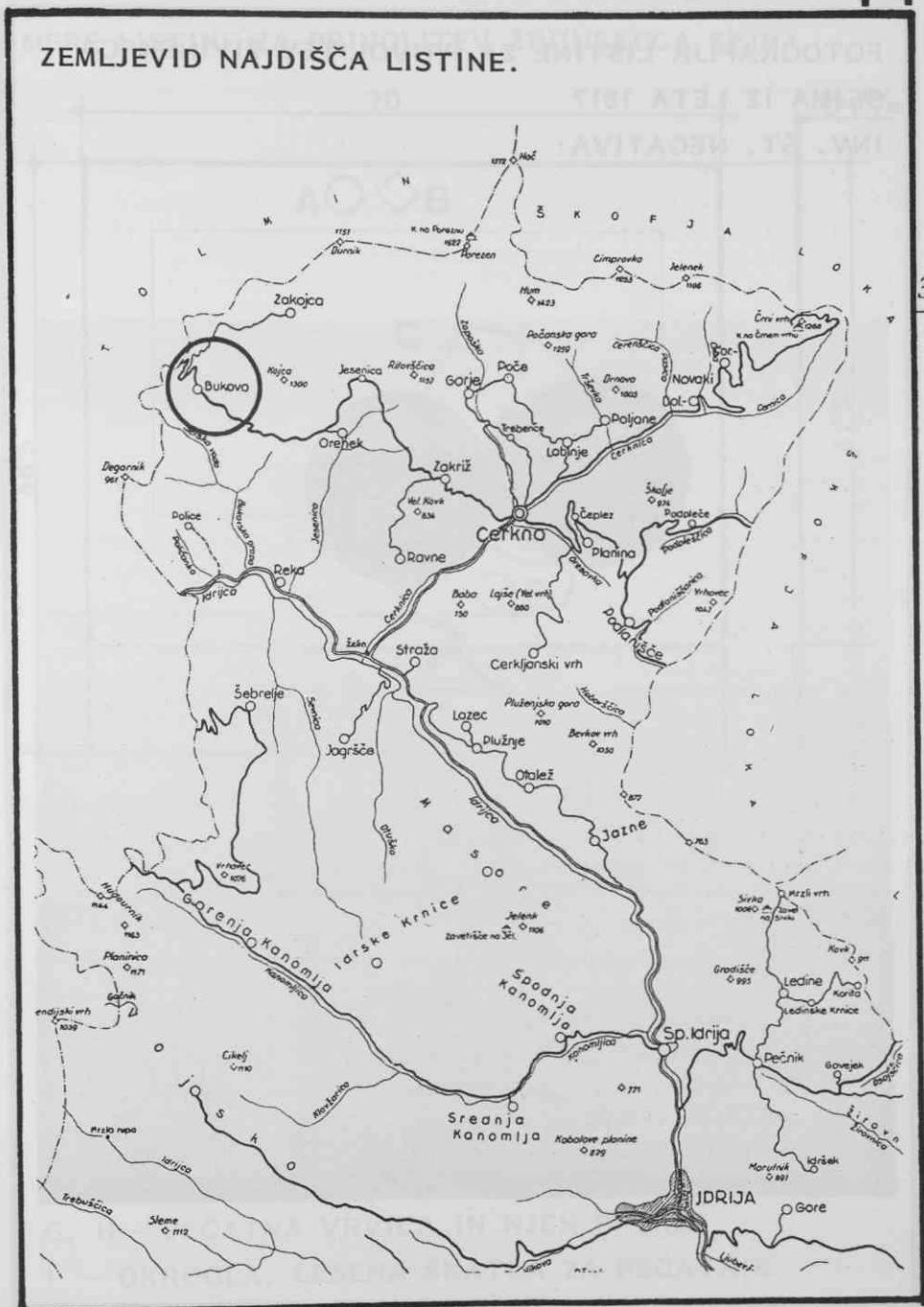
POVZETEK

Pričujoči sestavek pomeni poizkus dokumentiranja pergamentne listine za privolitev dveh živinskih sejmov v občini (vasi) Bukovo iz leta 1817.

Oddelek za muzejsko dokumentacijo (v našem primeru Oddelek za dokumentacijo Slovenskega etnografskega muzeja) naj bi imel ta delovna mesta: tehnični risar, fotograf, kustos - diplomirani umetnostni zgodovinar, kustos - diplomirani etnolog, inženir računalništva in po potrebi (glede na raznoličnost muzealij) še občasne konzultacije s specialisti iz drugih strok.

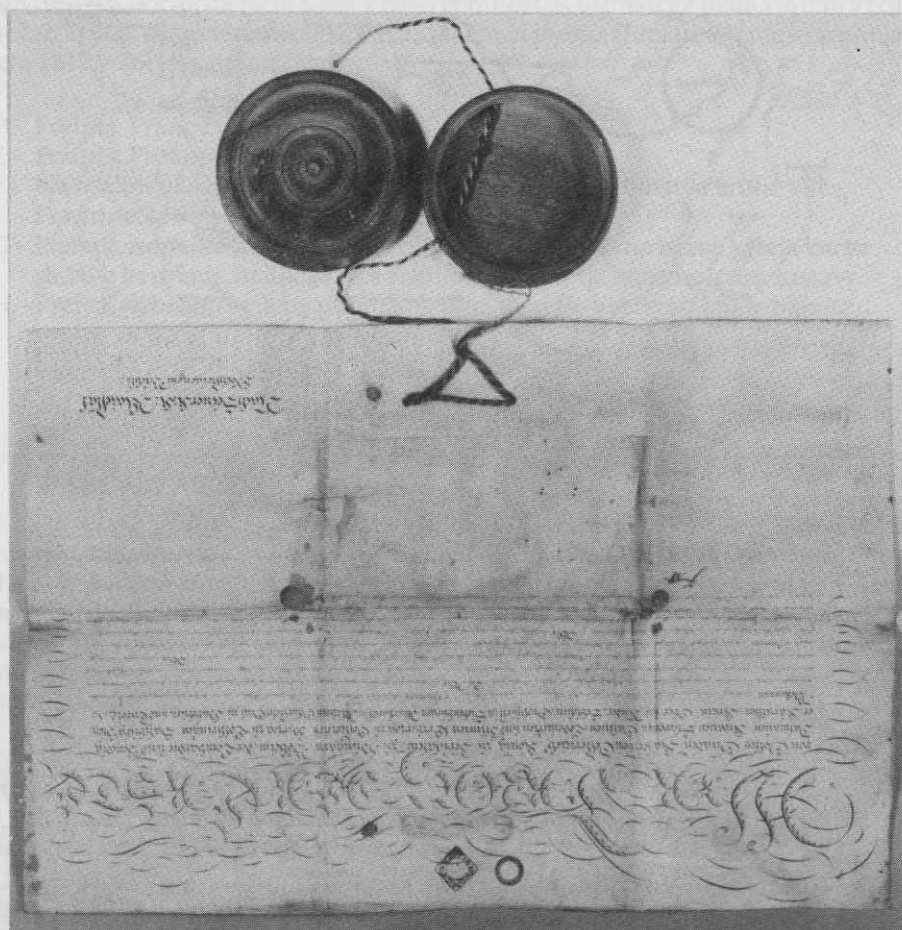
Dokumentacijo naj bi pisali na formatu A 4 in jo opremili s prilogami (zemljevidom najdišča predmeta, fotografijami in tehničnimi risbami oz. načrti).

ZEMLJEVID NAJDIŠČA LISTINE.

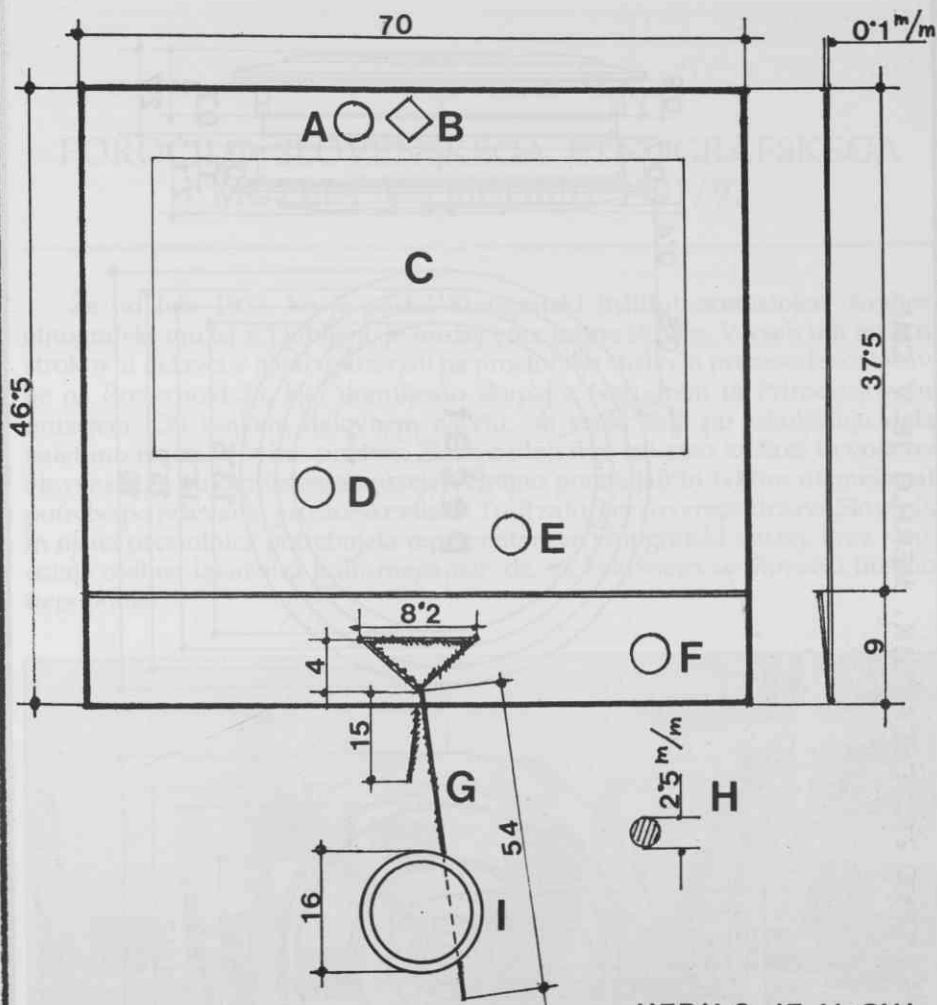

FOTOGRAFIJA LISTINE ZA PRIVOLITEV ŽIVINSKEGA
SEJMA IZ LETA 1817
INV. ŠT. NEGATIVA:

384

MERE LISTINE ZA PRIVOLITEV ŽIVINSKEGA SEJMA

385

MERILO JE V CM!

A, B - ŽIGA

C - BESEDILO, KI OBSEGA 13 VRSTIC

D, E, F - PODPISI

G, H - PEČATNA VRVICA IN NJEN PREREZ

I - OKROGLA, LESENA ŠKATLA ZA PEČATNIK

NAČRT LESENE ŠKATLE ZA PEČATNIK. MERILO JE V CM!

